

Till: Utbildningsdepartementet
Universitet och högskoleenheten
Er beteckning:
2021-09-17
S2021/04713

Betänkandet Ombuds tillgång till vård- och omsorgsuppgifter och förenklad behörighetskontroll inom vården (SOU 2021:39)

Linnéuniversitetets svar följer remissens disposition.

Överväganden och förslag

6 Ombuds elektroniska tillgång till vård- och omsorgsuppgifter

6.2.1 Behov av och fördelar med elektronisk tillgång för ombud inom hälso- och sjukvården

Utredningens bedömning: Det finns ett klart behov av och klara fördelar med att vårdgivare får möjlighet att, i enlighet med patientens frivilliga medgivande, ge någon utanför hälso- och sjukvården som patienten känner personligen elektronisk tillgång till patientuppgifter.

Svar: Linnéuniversitetet ställer sig bakom utredningens bedömning att det finns ett klart behov och klara fördelar med att ge ombud elektronisk tillgång till vård- och omsorgsuppgifter och därmed öka patienters delaktighet i vården. Närstående får bättre möjlighet att vara aktivt involverade i patienters vård även på distans genom att få elektronisk tillgång till journal, till exempel efter ett läkarbesök eller vid planering för hemgång efter ett vårdtillfälle. Det finns också risker förknippade med detta, där äldre personer kan bli mer beroende av sina vuxna barn eller annan närstående även om relationen mellan dem inte är god, eller när det finns våld i nära relationer. Barn till första generationens invandrare riskerar också att bli mer engagerade som tolk till sin närstående i högre utsträckning än idag.

Fördelar med möjligheten att kunna dela sammanhållen vård- och omsorgsdokumentation är att det ökar informationsutbytet mellan personal från olika vårdgivare och med olika huvudmän. Därigenom kan man minska risken att de som vårdar eller ger omsorg till en person inte har tillgång till den information de behöver, eller att viktig information inte kommer fram.

6.2.2 Integritetsrisker och andra nackdelar med elektronisk tillgång för ombud inom hälso- och sjukvården

Utredningens bedömning: Det finns vissa risker med att vårdgivare får möjlighet att, i enlighet med patientens frivilliga medgivande, ge någon utanför hälso- och sjukvården som patienten känner personligen elektronisk tillgång till patientuppgifter.

Svar: Linnéuniversitetet är enig i att det finns vissa risker för den personliga integriteten, särskilt i redan utsatta grupper. Till exempel personer som är utsatta för våld i nära relationer, personer i hederskontext, psykiskt funktionshindrade kan bli extra sårbara för att kontrollerande närstående kan få tillgång till känsliga uppgifter även på distans och därmed utöva en större kontroll.

För att minska risken att någon kringgår regelverket och missbrukar tillgången till patientuppgifter understryker vi utredningens förslag att säkerställa att det bara är *fysiska personer som patienten uppger sig känna personligen*, som ges elektronisk tillgång till patientuppgifter. Genom detta krav motverkas i viss mån risken för att obehöriga får tillgång till uppgifterna.

I utredningens bedömning av konsekvenser av förslaget (Kap 9.2) anger att det är upp till varje vård- och omsorgsgivare att välja om regelverket ska tillämpas eller inte, och att man har möjlighet att väga kostnader mot nytta tex beträffande sammanhållen vård- och omsorgsdokumentation. Detta anser Linnéuniversitetet kan medföra att elektronisk tillgång till patientuppgifter kommer att se olika ut i olika delar av landet, beroende på om regioner och kommuner anser sig ha råd att uppfylla de krav på it-struktur och informationssäkerhet som följer på det.

6.2.5 Avvägning mellan behov och integritetsrisker

Utredningens bedömning: Behoven av och fördelarna med att vårdgivare får möjlighet att, i enlighet med patientens frivilliga medgivande, ge någon utanför hälso- och sjukvården som patienten känner personligen elektronisk tillgång till patientuppgifter överväger integritetsriskerna. Detta förutsätter dock att vissa integritetsstärkande bestämmelser införs

Svar: Linnéuniversitetet är enig i bedömningen och vill understryka att en förutsättning för att ge elektronisk tillgång är att den kan ske på ett säkert sätt, t.ex. genom säker inloggning med e-legitimation, säker överföring av personuppgifter, säker separation av olika patienters uppgifter så att det bara ges elektronisk tillgång till avsedda uppgifter och så att den som getts elektronisk tillgång under inga förhållanden kan ändra eller tillföra patientuppgifter, samt att patienten när som helst ska kunna ta tillbaka sitt medgivande, vilket vårdgivaren får förutsättas kunna hantera på ett smidigt sätt.

En situation som lyfts i utredningen är när en person blir oförmögen att ta tillbaka sitt medgivande eller när ett medgivande inte misstänks vara frivilligt. I dessa fall behöver vårdpersonalen anmäla detta – men vem det ska anmälas till och hur detta ska hanteras är oklart.

6.2.6 Motsvarande avvägning görs för elektronisk tillgång för ombud vid sammanhållen vård och omsorgsdokumentation

Utredningens bedömning: Det finns behov av och fördelar med att vård- och omsorgsgivare vid sammanhållen vård- och omsorgsdokumentation får möjlighet att, i enlighet med patientens eller omsorgsmottagarens frivilliga medgivande, ge någon utanför hälso och sjukvården och socialtjänsten som patienten eller

omsorgsmottagaren känner personligen elektronisk tillgång till sådan dokumentation som får göras tillgänglig för patient eller omsorgsmottagare. Behoven och fördelarna överväger integritetsriskerna. Detta förutsätter dock att vissa integritetsstärkande bestämmelser införs

Svar: Linnéuniversitetet stödjer utredningens förslag och påpekande att integritetsstärkande bestämmelser behöver säkerställas

6.4.5 Patientens medgivande

Utredningens bedömning: Patientens frivilliga medgivande är en förutsättning för att ge en annan fysisk person, som patienten uppger sig känna personligen, elektronisk tillgång till patientuppgifter. Ett barn som är tillräckligt moget för att förstå vad saken gäller, och som har rätt att självt disponera sina patientuppgifter, kan lämna sitt medgivande till att en annan fysisk person som barnet uppger sig känna personligen får elektronisk tillgång till barnets patientuppgifter. Det bör inte införas några särskilda bestämmelser för patienter med varaktigt nedsatt beslutsförmåga.

Svar: Linnéuniversitetet betonar att avgörande för att kunna lämna ett medgivande till att häva sekretessen för patientuppgifterna är att personen förstår vad hen gör. När det gäller personer med varaktigt nedsatt beslutsförmåga saknas således möjlighet att lämna ett giltigt medgivande till elektronisk tillgång. Frågan är då om någon särskild reglering för personer med varaktigt nedsatt beslutsförmåga bör föreslås.

6.5 Möjlighet att ge ombud elektronisk tillgång till sammanhållen vård- och omsorgsdokumentation

Utredningens förslag: Om patienten eller omsorgsmottagaren medger det får en vård- eller omsorgsgivare ge en annan fysisk person, som patienten eller omsorgsmottagaren uppger sig känna personligen, tillgång genom direktåtkomst eller annat elektroniskt utlämnande till sammanhållen vård- och omsorgsdokumentation och kvalitetsuppföljning. Sådan tillgång ska på patientens eller omsorgsmottagarens begäran kunna begränsas till uppgifter registrerade efter ett visst datum eller vid en viss organisatorisk enhet. Om någon inom hälso- och sjukvårdspersonalen eller som utför arbetsuppgifter inom socialtjänsten får anledning att misstänka att patientens eller omsorgsmottagarens medgivande inte ger uttryck för patientens eller omsorgsmottagarens fria vilja eller att patienten eller omsorgsmottagaren varaktigt inte längre är i stånd att lämna ett medgivande, är denne skyldig att genast anmäla detta till den vård- eller omsorgsgivare som gett tillgången. Motsvarande gäller om misstanken avser att patienten eller omsorgsmottagaren inte känner den som fått tillgång personligen. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela föreskrifter om de krav på säkerhetsåtgärder som ska gälla vid sådan elektronisk tillgång

Svar: Linnéuniversitetet ställer sig bakom utredningens förslag till att underlätta tillgången till vård- och omsorgstagarens sammanhållna vård och omsorgsdokumentation för att underlätta för hälso- och sjukvårdspersonalen eller personal inom socialtjänsten eller annan fysisk person att tillgodose vård och omsorgstagarens behov. Det är dock av yttersta vikt att personens integritet och fria vilja beaktas, att säkerhetsrutiner för fysiska personer som har elektronisk tillgång

till dokumentation upprättas och följs samt att kontinuerlig kvalitetsuppföljning utförs.

7 HOSP-registret på internet

7.2 Allmänhetens behov av att kunna söka uppgifterna på internet

Utredningens bedömning: Det finns ett befogat behov av att allmänheten på internet kan kontrollera om en person har en viss legitimation. Mot bakgrund av syftet med legitimering av hälso- och sjukvårdspersonal framstår det som motiverat att göra information om de registrerades behörighet mer tillgänglig än vad som är fallet i dag. Det bidrar till en förbättrad patientsäkerhet. Därtill kan det ses som en nödvändig anpassning till dagens internationalisering och mer globala arbetsmarknad, framför allt i förhållande till våra grannländer. Det finns också ett behov av att effektivisera Socialstyrelsens hantering av förfrågningar om uppgifter i HOSP-registret. En mer automatiserad hantering skulle underlätta för Socialstyrelsen, minska kostnaderna och bidra till en ökad patientsäkerhet.

Svar: Linnéuniversitetet ställer sig bakom utredningens analys att det finns ett behov hos allmänhet att kunna kontrollera legitimation hos hälso- och sjukvårdspersonal för att undvika rättshaverister. Däremot understryker vi att även om patienters och närståendes delaktighet och intresse att kontrollera personalens legitimation är befogat i takt med att bemanningsföretag, digitala lösningar och vård på distans blir allt vanligare, så bör ansvaret för att vårdpersonal har rätt behörighet vila på vårdgivaren.

7.3 Andra positiva effekter av att uppgifterna kan sökas på internet

Utredningens bedömning: Om det är möjligt att på internet kontrollera om en person har en viss legitimation, minskar troligen behovet av direktåtkomst till HOSP-registret. Det skulle också bli svårare att oriktigt hävda att man har en legitimation. Utöver detta skulle Socialstyrelsens hantering av förfrågningar om uppgifter i HOSP-registret bli enklare, snabbare och mer kostnadseffektiv. Hanteringen skulle därtill bli säkrare såväl ur ett patientperspektiv som ett integritetsperspektiv.

Svar: Linnéuniversitetet stöder utredningens bedömning att det blir svårare att oriktigt hävda att en person har en viss legitimation om det är möjligt att på internet kontrollera om en person har en viss legitimation. Därmed minskar troligen även behovet av direktåtkomst till HOSP-registret vilket universitetet begärt för att snabbare kunna bedöma sökandes behörighet till utbildningar. Mot detta ska ställas vikten av att skyddet för den personliga integriteten upprätthålls. Vi instämmer i att behoven av och fördelarna med en möjlighet att på internet kunna kontrollera om en person har en viss legitimation överväger integritetsriskerna. Detta förutsätter dock att regleringen om detta får en integritetsstärkande utformning.

8.5 Utökad elektronisk tillgång för vissa aktörer

8.5.4 Universitets- och högskolerådet

8.5.5 Universitet och högskolor

Utredningens bedömning: Universitets och högskolors behov av tillgång till uppgifter i HOSP-registret kan tillgodoses genom den öppna tillgång på internet som föreslås i kapitel 7.

Svar: Linnéuniversitetet stöder utredningens bedömning om det enligt förslag i kapitel 7 en öppen tillgång till internet tillgodoses. Därmed tillgodoses universitetens och högskolornas behov av att kontrollera om en person har en viss legitimation vilket även minskar behovet av direktåtkomst till HOSP-registret vilket universitetet begärt för att snabbare kunna bedöma sökandes behörighet till utbildningar.

Sammanfattade synpunkter på utredningens innehåll

Linneuniversitet är positivt till förslaget om Ombuds elektroniska tillgång till vård- och omsorgsuppgifter vilket innebär en förenklad åtkomst till patientjournalen för en annan fysisk person som vård och omsorgstagaren känner och ger sitt medgivande till. Likaså ställer vi oss positiva till att införa direktåtkomst inom och mellan vissa verksamheter i socialtjänst och hälso- och sjukvård vilket ökar möjligheten till en sammanhållen vård- och omsorg för vård och omsorgstagare.

Linneuniversitet ser också positivt på förslaget att Universitets och högskolors behov av tillgång till uppgifter i HOSP-registret kan tillgodoses genom den öppna tillgången på internet.